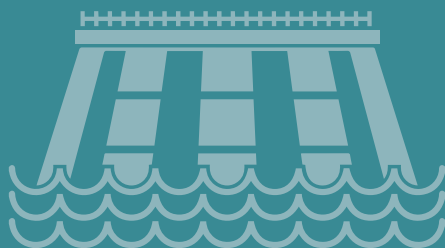

ნამესჳანი ჰესი და ენერგოდამოუკიდებლობა

შესავალი

სახელმწიფო უწყებების წარმომადგენლები ნამახვანი ჰესის სარგებლიანობაზე საუბრისას, სხვა საკითხებთან ერთად, ხშირად, ხაზს უსვამენ პროექტის მნიშვნელობას ქვეყნის ენერგოდამოუკიდებლობის განმტკიცებაში.¹ ენერგოდამოუკიდებლობის კონტექსტში საუბარია გენერაციის ობიექტების რიცხვის ზრდასა და იმპორტირებული ელექტროენერგიის წილის შემცირებაზე. მთავრობის წარმომადგენლები და ხელისუფლებასთან დაახლოებული ექსპერტული ჯგუფები აპელირებენ ნამახვანი ჰესის გამომშავების დიდ მოცულობაზე და იმაზე, თუ როგორ შეამცირებდა ეს საქართველოს ფინანსურ ტვირთს, რაც ქვეყანას ძვირადღირებული ელექტროენერგიის იმპორტის გამო აწევს.² ეს მტკიცება მორიგია ხმამაღალ განცხადებებს შორის, რომელიც ხშირად ისმის ხელისუფლების წარმომადგენლების მხრიდან და რომელსაც ხელშეკრულების ტექსტი – ინვესტორსა და მთავრობას შორის გაფორმებული შეთანხმების შინაარსი – ზურგს არ უმაგრებს.

1 „ნათია თურნავა – ნამახვანი ჰესი საქართველოს ენერგოდამოუკიდებლობის განმტკიცების საქმეში შეტანილი მნიშვნელოვანი წვლილი“ – 30.01.2021 წ. – იხ. ბმული – <https://bit.ly/3ffZc7Y>

2 „ენერგოდამოუკიდებლობა ნამახვანი ჰესის მსგავსი დიდი სადგურების გარეშე ვერ მიიღწევა“ – 31.01.2021 წ. – იხ. ბმული – <https://bit.ly/3425t0S>

თეზი 1

რას ემბოგს ხელშეკრულება ნამახვანი
ჰესის მიერ გემომუშავებული
ელექტროენერგიის რეალიზაციის
შესახებ?

2019 წლის 25 აპრილს საქართველოს მთავრობას, სს „საქართველოს ენერგეტიკის განვითარების ფონდს“, სს „ნამახვანს“, სს „ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციულ ოპერატორს“, სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემას“ და შპს „ქლინ ენერჯი გრუფ ჯორჯიას“ შორის გაფორმებული ნამახვანის ჰიდროელექტროსადგურების კასკადის მშენებლობის, ფლობისა და ოპერირების ხელშეკრულების (შემდგომში – „ხელშეკრულება“) თანახმად, ელექტროენერგიის გარანტირებული შესყიდვის შეთანხმების (PPA) ხანგრძლივობა შეადგენს ჰესის ოპერირების დაწყებიდან პირველ 15 წელიწადს (თითოეული წლის განმავლობაში – 8 თვეს). მასშტაბური ენერგეტიკული პროექტების განხორციელებასთან დაკავშირებული ხელშეკრულებების დიდი ნაწილისთვის 15-წლიანი გარანტირებული შესყიდვის პერიოდი გავრცელებული ჩანაწერია. თუმცა, აღნიშნულის პარალელურად, ნამახვანის ხელშეკრულება შეიცავს ჩანაწერს, რომლის თანახმადაც, გარანტირებული შესყიდვისგან თავისუფალ პერიოდში კომპანია უფლებამოსილია, თავისუფლად განკარგოს სადგურის მიერ გამომუშავებული ენერგია, საქართველოს ბაზარზე ნებისმიერ მყიდველზე რეალიზაციით ან ექსპორტზე გატანის გზით (მუხლი 4.3.2 c).

ამასთან, ხელშეკრულების სხვადასხვა დებულებები მიუთითებს კომპანიის განზრახვაზე, ელექტროენერგია ექსპორტზე გაიტანოს თურქეთში, სახელდობრ, ხელშეკრულების თანახმად:

- საქართველოს მთავრობა აცნობიერებს, რომ კომპანია პროექტში შედის იმ გარაუდით, რომ გადაცემის სისტემის სიმძლავრე საქართველოსა და თურქეთს შორის გაიზრდება 2012 წელს გაფორმებული მთავრობათაშორისი ხელშეკრულების შესაბამისად (მუხლი 4.3.2.c.i.B)
- საქართველოს მთავრობა ვალდებულია, ყველა ღონე იხმაროს, რომ 2022 წლის 1 იანვრამდე თურქეთის მიმართულებით გადამცემი ხაზის სიმძლავრე გაიზარდოს 1400 მეგავატამდე (მუხლი 3.2.12.b).

ხელშეკრულების აღნიშნული დებულებების სისტემური ინტერპრეტაცია, სამწუხაროდ, მიუთითებს, რომ ხელშეკრულება, რომელიც მხარეთა შორის არსებული სამართლებრივი ურთიერთობის მარეგულირებელი უმთავრესი დოკუმენტია, ნამახვანი ჰესის მიერ გამომუშავებული ენერგიის ქვეყანაში დატოვებას ვერ უზრუნველყოფს.

თეზი 2

საქართველოს კენონმდებლობა და
ექსპორტის შესაძლებლობა

მას შემდეგ, რაც საზოგადოებისთვის ცნობილი გახდა ნამახვანი ჰესის ხელშეკრულების შინაარსი და გამჟღავნდა, რომ მთავრობამ კომპანიას ელექტროენერგიის ექსპორტზე გატანის უფლება გადასცა, ხელისუფლების წარმომადგენლები ალპარაკდნენ იმაზე, რომ საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით, კომპანია ელექტროენერგიას ქვეყანაში მაინც დატოვებს – ხელშეკრულებაში საწინააღმდეგო ჩანაწერის არსებობის მიუხედავად. უფრო ზუსტად, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო სოციალური სამართლიანობის ცენტრის შეფასების³ პასუხად გამოქვეყნებულ განცხადებაში აღნიშნავდა, რომ ექსპორტზე გატანის უფლებამოსილებას მთავრობა კომპანიას ანიჭებს საკუთარი კომპეტენციის ფარგლებში და კანონმდებლობის შესაბამისად. პირველ რიგში, უნდა აღინიშნოს, რომ ეს მტკიცება ბოლომდე ზუსტი არ არის; ელექტროენერგიის რეალიზაციის საკითხს ხელშეკრულებაში რამდენიმე დებულება შეეხება. ამ შემთხვევაში ეკონომიკის სამინისტროს, სავარაუდოდ, მხედველობაში აქვს ხელშეკრულების 3.2.2 მუხლი, რომელიც ზოგადი დებულებაა და მასში ჩამოთვლილია, მთავრობის ძირითადი ვალდებულებები, მათ შორის, კომპანიისთვის ელექტროსადგურების მიერ გამოშვებული ელექტროენერგიის სრული მოცულობის ექსპორტზე გატანის უფლების მინიჭება. ამ მუხლს ნამდვილად უძღვის წინ მითითება მთავრობის კომპეტენციასა და საქართველოს კანონმდებლობაზე.

სამაგიეროდ, მსგავსი არაფერია ნათქვამი ხელშეკრულების იმ დებულებებში, რომლებიც უშუალოდ და მხოლოდ ელექტროენერგიის რეალიზაციის საკითხს არეგულირებს. კერძოდ, ხელშეკრულების 4.3.2.2.c.i.A მუხლის მიხედვით, კომპანია უფლებამოსილია, თავისუფლად განკარგოს ნამახვანი ჰესის მიერ გამოშვებული ელექტროენერგიის სრული მოცულობა, მათ შორის, ექსპორტზე გატანის გზით. ამ თვალსაზრისით, უკიდურესად მნიშვნელოვანია ხელშეკრულების კიდევ ერთი ჩანაწერი, რომლის თანახმად, მთავრობა აცნობიერებს, რომ კომპანია პროექტში შედის იმ დაშვებით, რომ საქართველოსა და თურქეთს შორის გადამცემი ხაზების მოცულობა გაიზრდება შესაბამისი მთავრობათაშორისი ხელშეკრულების შესაბამისად. ეს დებულება არა მხოლოდ აჩვენებს კომპანიის განზრახვას, ექსპორტზე გაიტანოს ნამახვანი ჰესის მიერ გამოშვებული ელექტროენერგია, არამედ საარბიტრაჟო ტრიბუნალისთვის⁴ დამატებითი წყაროა მხარეთა შეთანხმების არსის და მათი ნების შინაარსის დასადგენად. სხვა სიტყვებით, ნათელია, რომ ვინაიდან ელექტროენერგიის ექსპორტზე გატანა კომპანიის ძირითად ინტერესს შეადგენს (რის გამოც, ის საერთოდ პროექტში შემოდის), მხარეებს არ განუზრახავთ, ელექტროენერგიის ექსპორტის უფლება შეეზღუდათ საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნებით. ამას ისიც ადასტურებს, რომ როგორც ითქვა, არა-PPA პერიოდში ელექტროენერგი-

3 ნამახვანი ჰესის ხელშეკრულების შეფასება, სოციალური სამართლიანობის ცენტრი, 2021 წლის 4 მარტი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3iqErbN>.

4 ნამახვანი ჰესის ხელშეკრულებით, მხარეთა შორის დავის გადაწყვეტის ფორმად არბიტრაჟია განსაზღვრული.

ის რეალიზაციის მარეგულირებელ მუხლებში საერთოდ არ არის მითითება საქართველოს კანონმდებლობაზე; ამასთან,

თუ მხარეები ექსპორტის უფლების საქართველოს შიდა მოხმარების საჭიროებისთვის დაქვემდებარებას განიხილავდნენ, ამგვარი ჩანაწერი თავად ხელშეკრულებით უნდა ყოფილიყო გათვალისწინებული, რაც ნათელს გახდიდა, რომ, მართალია, კომპანიას ექსპორტზე გატანის უფლება აქვს, თუმცა ეს უფლება შეიძლება შეიზღუდოს საქართველოს ენერგეტიკული საჭიროებებიდან გამომდინარე. ხელშეკრულება ამგვარ ჩანაწერს არ შეიცავს.

ეს საკითხი კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია იმის გათვალისწინებით, რომ ხელშეკრულების მიხედვით, ტერმინი „საქართველოს კანონმდებლობა“ („Laws of Georgia“) განმარტებულია როგორც ხელშეკრულების მოქმედების პერიოდში დროდადრო შეცვლილი სამართლებრივი აქტების ერთობლიობა. შესაბამისად, თუკი მთავრობას ნამახვანი ჰესის მიერ გამოქვეყნებული ელექტროენერგიის საქართველოში დატოვება ჰქონდა განზრახული, ამის შესახებ ხელშეკრულებაში უნდა ჩაენერა და ეს საკითხი არ დაეტოვებინა ზოგადი საკანონმდებლო მოწესრიგების ფარგლებში (თუნდაც დავუშვათ, რომ კანონმდებლობის მოთხოვნები გავრცელდება), რომელიც უშუალოდ ნამახვანი ჰესს არ ეხება და რომელიც პერიოდულად შეიძლება შეიცვალოს.

გარდა ამისა, ხელისუფლების წარმომადგენლების მხრიდან ამ კონტექსტში საკანონმდებლო რეგულაციებზე მითითება მცდარია იმიტომაც, რომ უცხოელ ინვესტორთან გაფორმებული ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების შეუსრულებლობას სამართლებრივად ქვეყნის შიდა საკანონმდებლო მოწესრიგება ვერ ამართლებს. კერძოდ, საერთაშორისო საინვესტიციო სამართლის ერთ-ერთ ფუნდამენტურ წესია სამართლიანი მოპყრობის (FET – Fair and Equitable Treatment) პრინციპი. აღნიშნული პრინციპი საკმაოდ ზოგადი შინაარსისაა და მის დარღვევად შეიძლება განიხილოს ინვესტორის მოლოდინების დარღვევა, ისევე როგორც სახელმწიფოს მხრიდან ინვესტორის მიმართ განხორციელებულ ქმედებებში თანმიმდევრულობის დაუცველობა.⁵ ეს სტანდარტი კი, თავის მხრივ, ნიშნავს იმას, რომ ინვესტორის წინაშე ნაკისრი პირობის დარღვევა, რომელიც მისთვის არსებითი მნიშვნელობის მქონეა („საქართველოს მთავრობა აცნობიერებს, რომ კომპანია პროექტში შედის იმ ვარაუდით, რომ გადაცემის სისტემის სიმძლავრე საქართველოსა და თურქეთს შორის გაიზრდება 2012 წელს გაფორმებული მთავრობათაშორისი ხელშეკრულების შესაბამისად“), ცალსახად ჩაითვლება სამართლიანი მო-

5 Técnicas Medioambientales Tecmed, S.A. v. The United Mexican States, ICSID Case No. ARB (AF)/00/2. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2T5FRh5>.

პერობის პრინციპის დარღვევად. ხოლო ვინაიდან ამ პირობის შეუსრულებლობა საერთაშორისო სამართლის და საერთაშორისო ხელშეკრულების (საქართველოსა და თურქეთს შორის გაფორმებული ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულება⁶) დარღვევა იქნება, რა თქმა უნდა, ამ დარღვევას შიდა კანონმდებლობის მოთხოვნები ვერ გაამართლებს.⁷ სხვა სიტყვებით, სახელმწიფოს მიერ კომპანიისთვის ექსპორტის უფლების შეზღუდვა, იმ პირობებში, როდესაც ამგვარი დაპირება უკვე გასცა, კანონიერი ვერ იქნება.

6 იხ., ხელშეკრულება თურქეთის რესპუბლიკასა და საქართველოს რესპუბლიკას შორის ინვესტიციების ურთიერთნაბიჯებისა და დაცვის შესახებ, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3uWJ3sA>.

7 საერთაშორისო სამართლის საბაზისო წესის თანახმად, მხარე საერთაშორისო ხელშეკრულების დარღვევის გასამართლებლად ვერ დაეყრდნობა შიდა სამართლის დებულებებს, იხ., ვენის კონვენცია საერთაშორისო სახელშეკრულებო სამართლის შესახებ, მუხლი 27, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2RsyLmD>; ასევე, „მუხლები საერთაშორისო სამართლის დარღვევისთვის სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის შესახებ“, მუხლები 3, 32, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3puvtMd>.

თეპი 3

გელემხევი ქსელის სახელმწიფოს
მიერ კონტროლი და ფინანსური
კესუნისმგებლობა ექსპორტის უფლების
შეზღუდვისთვის

სოციალური სამართლიანობის ცენტრის მიერ მომზადებულ შეფასებაზე პასუხად, ეკონომიკის სამინისტრო ასევე აღნიშნავდა, რომ ვინაიდან ელექტროგადამცემი ქსელი მთლიანად სახელმწიფო კომპანიის (სსე) ხელშია, „ქვეყნის ენერგოსისტემა მთლიანად ექვემდებარება სტრატეგიულ კონტროლს და ემსახურება პირველ რიგში ქვეყნის შიდა მოთხოვნასა და საჭიროებებს.“ ელექტროგადამცემი ქსელის სახელმწიფოს მიერ კონტროლი ვერანაირად ვერ აბათილებს ნამახვანი ჰესის მიერ გამომუშავებული ელექტროენერგიის ექსპორტზე გატანის უფლების კომპანიისთვის მინიჭების პრობლემურობის არგუმენტს. აქ საუბარია არა იმაზე, თუ ფაქტობრივად რას მოიმოქმედებს სახელმწიფო და, მაგალითად, უბრალოდ არ გააატარებს სადგურის მიერ გამომუშავებულ ელექტროენერგიას შესაბამის ქსელში (მათ შორის, ხელშეკრულების დარღვევით), არამედ იმაზე, თუ რისი უფლება გადასცა სახელმწიფომ კომპანიას ხელშეკრულებით.

კომპანიას სრული უფლება აქვს, ნამახვანი ჰესის მიერ გამომუშავებული ელექტროენერგია გაიტანოს ექსპორტზე არა-PPA პერიოდში, ხოლო კომპანიის ამ უფლების დარღვევა წარმოშობს მთავრობის შესაბამის პასუხისმგებლობას (რომელიც შეიძლება მოიცავდეს ფინანსურ პასუხისმგებლობასაც), მათ შორის, საერთაშორისო მექანიზმების გამოყენებით.

ფინანსურ პასუხისმგებლობის საფუძველი შეიძლება გახდეს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ზოგადი მოწესრიგება, რომლის მიხედვით, მთავრობის მიერ ვალდებულების დარღვევა (ვალდებულების დარღვევად ჩაითვლება კომპანიისთვის მინიჭებული ექსპორტის უფლების შეზღუდვაც) წარმოშობს კომპანიის უფლებას, მოითხოვოს კომპენსაცია, მათ შორის, ზიანი და მიუღებელი შემოსავალი. გარდა ამისა, ხელშეკრულება შეიცავს კონკრეტულ ჩანაწერებს უშუალოდ ელექტროენერგიის ექსპორტის უფლებასთან მიმართებით.

ნამახვანი ჰესის ხელშეკრულება აწესრიგებს სახელმწიფო კომპანიის სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემის“ (სსე, სისტემა) მიერ ჰესისთვის საჭირო გადამცემი ხაზების მშენებლობის საკითხს. ამასთან, სსე ვალდებულია, უზრუნველყოს ელექტროგადამცემი ქსელის გამართული ფუნქციონირება, რათა ხელი არ შეშალოს ნამახვანი ჰესის მიერ გამომუშავებული ენერგიის ქსელში მიწოდებას. სისტემის მიერ ამ ვალდებულებების დარღვევა მიიჩნევა „გადამცემი სისტემის შემთხვევად“ (“Transmission System Event”), რაც სსე-ს, საბოლოო ჯამში კი, სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის საფუძველია.⁸ ელექტროენერგიის ექსპორტთან დაკავშირებით საინტერესოა ორი გარემოება: ა) ხელშეკრულების მიხედვით, გადამცემი სისტემა მოიცავს ექსპორტისთვის საჭირო გადამცემ ინფრასტრუქტურასაც, მათ შორის,

8 სსე-ს მიერ კომპენსაციის გადაუხდელობის შემთხვევაში, ზიანის ანაზღაურება მთავრობას ევალება.

თურქეთთან დამაკავშირებელ ხაზებს. შესაბამისად, როდესაც გადამცემი სისტემის შემთხვევა განიმარტება როგორც ნებისმიერი ხაზზე ხელმიუწვდომლობა ან შეზღუდვა, რაც პროექტის ოპერირების ცვლილებას იწვევს, ცხადი ხდება, რომ „გადამცემი სისტემის შემთხვევა“ შესაძლოა, მოიცავდეს კომპანიისთვის ექსპორტის უფლების შეზღუდვასაც, რა დროსაც სახელმწიფოს ფინანსური პასუხისმგებლობა დაეკისრება. ბ) ამ დასკვნას კიდევ უფრო ამყარებს, ხელშეკრულების 3.2.12 მუხლი, რომელიც დამატებით აწესრიგებს „გადამცემი სისტემის შემთხვევებს“. ამ მუხლის „ხ“ პუნქტი დასათაურებულია როგორც „გადამცემი სისტემის შემთხვევა“ და მასში, სსე-ს ისეთ ვალდებულებებთან ერთად, როგორიცაა გადამცემი სისტემის გამართული ფუნქციონირება და გადამცემ ქსელზე კომპანიის შეუზღუდავი დაშვება, მოცემულია შემდეგი ჩანაწერი: „მთავრობამ უნდა მიიღოს ყველა ზომა საიმისოდ, რათა 2022 წლის 1 იანვრამდე თურქეთამდე დამაკავშირებელი ხაზების სიმძლავრე გაიზარდოს 1400 მგვტ.-მდე.“ რატომ არის ეს ჩანაწერი პრობლემური უშუალოდ სახელმწიფოს ფინანსური პასუხისმგებლობის კრილში?

სამინისტრო თავის პასუხში აღნიშნავდა, რომ 1400 მგვტ.-მდე სიმძლავრის გაზრდის პირობა მკაცრი ვალდებულება არ არის და, მართლაც, ფორმულირება „ყველა ზომა მიიღოს“, დამკვიდრებული პრაქტიკის შესაბამისად, ე.წ. „რბილი“ ვალდებულების აღმნიშვნელია. თუმცა, სამწუხაროდ, ნამახვანი ჰესის ხელშეკრულებაში მოცემული დებულებების სისტემური ანალიზი ცხადყოფს, რომ ამ ვალდებულების შეუსრულებლობამ, შესაძლოა, მაინც წარმოშვას სახელმწიფოს ფინანსური პასუხისმგებლობა. აღნიშნულის მიზეზი კი ისაა, რომ ეს ე.წ. „რბილი“ ვალდებულება, ყოველგვარი ლოგიკის საწინააღმდეგოდ, მოცემულია „გადამცემი სისტემის შემთხვევის“ პუნქტში; გარდა იმისა, რომ ამ პუნქტით განსაზღვრული სხვა პირობები ცალსახად სახელმწიფოს უპირობო ვალდებულებებია, აქ მოცემული ვალდებულებების დარღვევა წარმოშობს კომპენსაციის ვალდებულებას. მუხლის სათაურიც სწორედ ამას ნიშნავს — „გადამცემი სისტემის შემთხვევა“ სსე-ს და მთავრობის ფინანსური პასუხისმგებლობის საფუძველია.

თეპი 4

ელექტროენერგიის ექსპორტზე გატანა
და რეგულირება

სამინისტრო საპასუხო განცხადებაში მიუთითებს, რომ კომპანიას არ აქვს ექსპორტზე დაშვების გარანტირებული პირობა და მან მონაწილეობა უნდა მიიღოს შესაბამის აუქციონში. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ხელშეკრულების 3.2.12 მუხლის „b“ პუნქტის „i“ ქვეპუნქტში ნათქვამია, რომ ქსელთან მიერთების ხელშეკრულების პირობების გათვალისწინებით, კომპანიას აქვს შეუზღუდავი უფლება, გამოიყენოს „გადამცემი სისტემის“ საჭირო სიმძლავრე ნებისმიერ დროს. როგორც ითქვა, „გადამცემი სისტემა“ მოიცავს მეზობელ ქვეყნებთან დამაკავშირებელ ხაზებსაც (იხ., ხელშეკრულების 1.1 მუხლი „ტერმინთა განმარტება“) და, შესაბამისად, აქვს თუ არა კომპანიას საექსპორტო ხაზებზე დაშვება შესაძლოა, როგორც მინიმუმ, დავის საგანი გახდეს კომპანიასა და სახელმწიფოს შორის, რადგან ხელშეკრულება კომპანიის სასარგებლო ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას აშკარად უშვებს. დამატებით უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ მთავრობა კომპანიას ანიჭებს უფლებას ელექტროენერგია გაიტანოს ექსპორტზე, ხოლო თავისთავად აუქციონის პირობების არსებობა, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს იმას, რომ სახელმწიფო კომპანიას ხელშეკრულებით უკვე განსაზღვრულ უფლებას შეუზღუდავს (აუქციონში გამარჯვების შემთხვევაში, კომპანია განახორციელებს ექსპორტს), ხოლო ის, თუ რა სამართლებრივი და ფინანსური შედეგები შეიძლება მოჰყვეს კომპანიისთვის ამ უფლების შეზღუდვას ზემოთ უკვე იქნა განხილული.

დუსკუნა

ამდენად, ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით ნათელი ხდება, რომ ხელშეკრულების საფუძველზე, კომპანიას აქვს სრული უფლება, ექსპორტზე გაიტანოს ნამახვანის ჰესის მიერ გამომუშავებული ელექტროენერგია არა-PPA პერიოდში. იმის გათვალისწინებით, რომ კომპანიას ეს უფლება ხელშეკრულებით უკვე მინიჭებული აქვს, სახელმწიფოს მხრიდან აღნიშნული დაპირების შეუსრულებლობა და ექსპორტის შესაძლებლობის შეზღუდვა სამართლებრივად შესასაძლებელი არ არის და, დიდი ალბათობით, გამოიწვევს სახელმწიფოს ფინანსურ პასუხისმგებლობას.

მაშინ, როდესაც ნამახვანის ჰესების კასკადის ხელშეკრულება შეიცავს არაერთ გარანტიას, საშეღავათო პირობას, რისკის დაზღვევას, მიწის, წყლის და სხვა ბუნებრივი რესურსების კომპანიისთვის გადაცემას, ლოგიკური და სამართლიანი იქნებოდა, სახელმწიფოს კომპანიისგან მოეთხოვა სადგურის მიერ გამომუშავებული ენერგიის საქართველოში დატოვება გარანტირებული შესყიდვისგან თავისუფალ პერიოდშიც. სწორედ მსგავსი ჩანაწერის არსებობის შემთხვევაში, შეიძლება, გვემსჯელა იმაზე, რომ აღნიშნული შეღავათების გადაცემისას სახელმწიფოს ინტერესი სწორედ ქვეყნის ენერგოდამოუკიდებლობის ხელშეწყობა იყო. სხვა შემთხვევაში, იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ენერგოდამოუკიდებლობის თუ ენერგოუსაფრთხოების შესახებ ხმამაღალი განცხადებები პროექტის მიმართ პროტესტის გამწვავების შემდეგ გაჩენილი არგუმენტია და არა ის მთავარი საკითხი, რაც უშუალოდ ხელშეკრულების გაფორმებისას იდგა დღის წესრიგში.

